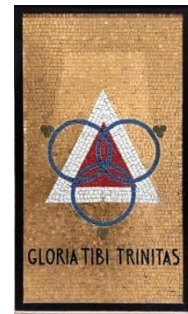

Zondag Trinitatis: een dynamisch beeld van God

Voorganger: Ds. Erik van Halsema

Mozaïek van de Triniteit. Amalfi, Italië

Schriftlezing Oude Testament: Exodus 34: 4-9

Tweede en derde schriftlezing: Matteüs 28: 16-20 en 2 Corinthiërs 13: 11-13

Inleiding

De zondag na Pinksteren is de zondag van de Drieëenheid. Met Lied 706 zullen we zingen over meedansen met Vader, Zoon en Geest die altijd al een kring van liefde vormen. We gaan dit aanschouwelijk maken met dit beeld: de Vader is als de Bron. De Zoon is als de Rivier. De Geest is als de Stroom. Aan de hand van de slotzegen van 2 Corinthiërs gaan we dat verbeelden. Van deze dienst hopen we ook een muzikaal feest te maken. Ies Nijman viert deze maand dat hij zestig jaar in dienst is als organist. Klaas de Haan en Ies Nijman begeleiden samen de gemeentezang en brengen voor ons verder een aantal muzikale stukken.

Overweging

In deze dienst sluiten we ons in onze samenzang aan bij de kerk van alle eeuwen, in beelden van de Triniteit, de Drievuldigheid. Dat hebben we op klassieke manier gedaan in ons glorialied. Straks na het Amen van deze preek en na een compositie van Franz Liszt zullen we dat nog een keer zingend doen:

Aan U, Vader, alle glorie

Om de Zoon U alle glorie

Door de Geest U alle glorie ...

Dat alles is heel klassiek. Maar ons liedboek uit 2013, een liedboek dat ook voor onze jubilerende organist menige verrassing heeft opgeleverd, biedt ook nog heel ander soort liederen. Neem nu dat lied na de tweede schriftlezing.

Het eerste couplet daarvan begon zo:

*Dans mee met Vader, Zoon en Geest,
kom binnen in hun kring,
dat wervelende samenspel
van ver voor ons begin.*

Dat klinkt heel anders! Nu is het goed mogelijk dat sommigen van ons het verstandelijk moeilijk hebben met de leer van de Drieëenheid. We vinden die niet letterlijk zo in de Bijbel, en maakt het de dingen niet nodeloos ingewikkeld? Zo kan zeker gedacht worden. Waar we met ons verstand aarzelen daar werkt het anders als je erover zingt. Dan spreek je niet alleen je verstand aan maar ook je hart.

Ik ga graag voor op zondag Trinitatis. Ik zou u allen zo graag uit willen nodigen om vanuit een onbekommerd vertrouwen te genieten van een manier van denken, ooit ontstaan in de vierde eeuw. Er was toen een kerkvader, Gregorius van Nazianze, die als eerste sprak over een eeuwige beweging tussen de drie personen van de Drieëenheid.

Een dynamische beweging, een nimmer ophoudende doordringing en wederzijdse beïnvloeding van Vader, Zoon en Geest. Hij heeft daarmee school gemaakt, tot op vandaag – tot op dat lied dat we gezongen hebben: *Dans mee met Vader, Zoon en Geest*. Dat beeld is te danken aan die Gregorius. Maar wat nu is daar zo mooi aan?

Waarom heeft die kerkvader dat toen zo en niet anders verwoord, en waarom is hij zo veel nagevolgd? Omdat het een beeld van *overvloed* is. Het beeld van Vader, Zoon en Geest in een eeuwige beweging, een eeuwige dans, is een beeld van een aan ons en aan alles voorafgaande *overvloed* van liefde en leven, van relatie.

Uitgaande van een combinatie van diverse Bijbelteksten zeggen we: voordat we ook maar kunnen denken aan materie, aan sterrenstelsels, aan leven tot aan *homo sapiens* toe – voor dat alles is er een Eeuwige dans van liefde in God. Is dat alleen maar speculatieve theologie? Geenszins. Dit beeld nodigt ook ons uit om in ons eigen leven met alles wat daarin is aan moeite en vaak mislukking, om te durven zeggen: *daar komen wij wel vandaan*. Die dans van Vader, Zoon en Geest is uiteindelijk wel datgene wat overblijft, wat ons draagt en voedt. Het is het begin van alles en het eind van alles.

Kerkvader Gregorius heeft in de loop van de eeuwen vele navolgers gekregen. Eén er van is een tijdgenoot van ons, Jean-Jacques Suurmond, opgegroeid in Zeeland, het land van water, van rivieren en zeemonden.

In één van zijn boeken vond ik een beeld dat ook al enkele minuten op het scherm staat. Bron – Rivier – Stroom. Deze drieslag is één van de vele pogingen om ons te helpen ons iets meer te kunnen voorstellen bij dat leerstuk van de Triniteit. Om zo God als Vader, Zoon en Geest in ons eigen leven te kunnen trekken.

Voordat ik dat kort ga uitleggen eerst nog iets over de schriftlezingen. We hoorden de slotwoorden van het evangelie van Mattheüs. Jezus stuurt daarin zijn leerlingen de wereld in. En dan heeft hij het over ‘dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest’. Daar vinden we dus al die drieslag die later door Gregorius verder werd uitgewerkt. Het is zeker nog geen complete leer van een Triniteit, maar er werd dus al toen – in de eerste eeuw – bij het dopen gesproken met *drie* woorden. Daar is het begonnen. Met minder kon men niet toe. We hoorden ook de slotwoorden van de tweede brief aan de Corinthiërs. Paulus schrijft daar: *De genade van de Heer Jezus Christus, de liefde van God en de eenheid met de heilige Geest zij met u allen.*

Ook daar vinden we dus dat spreken met drie woorden. In de brieven van Paulus is dit een bijzondere vorm. Normaal noemt hij in zijn slotgroet alleen Jezus. Maar nu voegt hij er iets aan toe: de liefde van God – en de eenheid met de heilige Geest. Waarom doet hij dat? Daar kom ik later op terug. Voor dit moment volstaat het om te zeggen dat er kennelijk momenten zijn dat spreken met drie woorden nodig is – om daarmee alle rijkdom die in God is werkelijk tot spreken te laten komen.

Terug naar Jean-Jacques Suurmond, opgegroeid in Zeeland, land van riviermonden en zeearmen. Al dat water heeft hem een paar jaar terug op het idee gebracht om de Triniteit te verwoorden als Bron – Rivier – Stroom.

De bron is het beeld van God de Vader. Als je zoekt in de Bijbel is dat ook letterlijk te vinden, in de Psalmen: *‘Bij U is de bron van het leven’*. Maar laten we het beeld eens letterlijk nemen. Het is vaak nog niet zo duidelijk om te zeggen waar een rivier of beekje begint. En bronnen laten zich vinden op de meest onverwachte plekken. Zo laat God zich ook vinden. Of vermoeden. Of verhoppen. Zo is de weg van het geloof: wij kunnen God niet zomaar pakken. We hebben God niet in onze zak. We mogen hem volgens de Tien Geboden niet afbeelden. Maar hij is er, als bron.

Vervolgens heeft Suurmond het over Jezus als de **rivier**. Nu wordt het een nog spannender beeld. Wat als bron misschien vooral verborgen is, dat krijgt vorm in rivieren, soms snel stromend en met geweld van water maar het kan ook in breed stromende rivieren die traag door oneindig laagland gaan. Dat was de Jezus van het *Corpus Christianum* toen heel de cultuur als vanzelfsprekend doordrongen was met beelden van Jezus. Hoe dan ook, de rivier staat voor zichtbaarheid. In de theologie noemen we dat ‘incarnatie’: God wordt mens in die ene, Jezus van Nazareth. Jezus gaat mee in onze tijd. Zoals rivieren ook in de loop van de tijd veranderen van loop, een ander landschap aandoen. Soms echter raakt een rivier verstopt, wordt het een dode arm, stilstaand water. Dat is waar Paulus in die brief aan de Corinthiërs ook op zinspeelt. Vlak voor die slotzegen waarschuwt hij ze dat als ze niet uitkijken dat ze dan een ‘andere Jezus’ zullen gaan navolgen dan hij als apostel bij hen heeft gebracht. Waarschijnlijk zijn die Corinthiërs gevoelig geweest voor een Jezus die iets meer leek op hoe men zich in die tijd een goddelijke gestalte voorstelde: één met meer succes, met meer charisma. Vergelijk hoe er nu in de Verenigde Staten en steeds meer ook in ons land een strijd woedt over wie Jezus werkelijk is. Wat zijn boodschap was. De ene Jezus is niet de andere Jezus. Daarom, zo denk ik, heeft Paulus er voor gekozen om zijn gebruikelijke korte slotzegen uit te breiden met zinnen over de *liefde* van God. En over de *vrede* die God brengt. Want hoe ver gaat deze liefde? Alleen voor de mensen die slagen in het leven? Liefde en vrede zijn kritische begrippen: voor wie gelden ze, hoe ver gaan ze? Vandaar dat hij nu ook noemt: *de eenheid met de Heilige Geest*, want eenheid is wat ze missen.

Het kan dus zijn dat de rivier van de beweging van Jezus in dood tij terecht komt. Dat brengt ons tot slot bij het derde: de Geest als de **stroom**. Want bron en rivier kunnen tot stilstand komen. Als het allemaal te vanzelfsprekend is geworden. Of nietszeggend. Of als ons alle moed ontbreekt. Er is Stroom nodig, beweging, dynamiek. Dat is het werk van de Geest. Niet alleen in de kerk maar godzijdank in heel onze cultuur, in alle straten ook van Hilversum en Wijdmeren. Overal waar er leven is, waar mensen hoop krijgen. In zijn brief aan de Corinthiërs heeft Paulus daar prachtige beelden bij. Dat wij als gemeente als een brief van Christus kunnen worden, geschreven met de Geest, geraakt door de Geest die levend maakt en die vrijheid schenkt.

Dan kun je ook de gaven van de Geest uiten. En misschien heeft dat ook wel iets te maken met de bijzondere, derde collecte die straks door de diakenen zal worden toegelicht en uitgevoerd.

Samenvattend op deze zondag Trinitatis: vanuit de ene Bron hebben we ons mee laten voeren op de meanderende Rivier. Het is beslist een waagstuk je mee te laten voeren met deze Stroom. Waar gaat het heen? Het is een kwestie van vertrouwen. De Geest is ons als onderpand gegeven van groter glorie. Wat Paulus zijn gemeente toewenst is dat wij één zullen zijn met de dynamische Stroom van deze Geest, reeds nu. Trinitarisch denken is zo een uitnodiging om God helemaal te trekken in ons eigen leven: God de Vader is degene die ons geschapen heeft, met alles wat wij zijn, die ons draagt en voedt. Hij is de bron. Jezus de Zoon ontmoeten wij waar wij ons laten gezeggen door de radicale woorden van Jezus, over het liefhebben zelfs van je vijand. Over vergeving elke dag opnieuw. Zo begeven wij ons op de rivier. De Geest is de vernieuwer. Zij roept ons tot nieuwe hoop, zij is Gods creativiteit. Zij is te vinden waar mensen zich daadwerkelijk verbinden met onverwachte anderen. Zij is beweging, zij is de stroom.

Tot slot: ik zei eerder dat het over *overvloed* gaat. Laten we dat op deze zondag nu ook heel letterlijk maken! Met niet één kerkmusicus maar wel met twee, die zoals u zult merken ook samen zullen spelen. Het kan niet op! Ook zo komt Gods overvloed deze viering binnen.

ds. Erik van Halsema

Gebruikte literatuur:

- Erik van Halsema, *De dynamiek van trinitarisch spreken*. In: De Eerste Dag, jaargang 49-3 (2026), p. 18-19
- Thomas Schmeller, *Der zweite Brief an die Korinther (2 Kor 7,5-13,13)*. EKK VIII/2. Neukirchener-Patmos 2015
- Jean-Jacques Suurmond. *God zijn. Een oefening in bescheidenheid*. Meinema: Utrecht 2017

